

Μοντερνισμός
1850's ←

Υψηλός
μοντερνισμός -
πρωτοπορία
1900-1930

→ 1945/1960

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ;

- Ο μοντερνισμός αναφέρεται σε ένα παγκόσμιο κίνημα στην κοινωνία και τον πολιτισμό που από τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα επιδίωξε μια νέα ευθυγράμμιση με την εμπειρία και τις αξίες της σύγχρονης βιομηχανικής ζωής.
- **Δεύτερη Βιομηχανική Επανάσταση (τέλη 1800 - αρχές 1900):**
- Περαιτέρω πρόοδοι στην τεχνολογία (παλιότερες εφευρέσεις: τυπογραφία, ατμομηχανή, κλπ.) συμπεριλαμβανομένου του ηλεκτρισμού, του χάλυβα και της μηχανής εσωτερικής καύσης, διεύρυναν τη βιομηχανική παραγωγή και οδήγησαν σε νέες μορφές μεταφοράς και επικοινωνίας. Ανάπτυξη του αυτοκινήτου, του αεροπλάνου και μέσων μαζικής συγκοινωνίας
- Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918): Μια παγκόσμια σύγκρουση που είχε βαθιές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνέπειες, αναδιαμορφώνοντας την παγκόσμια τάξη πραγμάτων.
- **Κοινωνικές αλλαγές:** Η αυξανόμενη κοινωνική κινητικότητα, οι αλλαγές στους ρόλους των φύλων, ανάδυση της ατομικότητας και άνοδος των ατομικιστικών αξιών και η επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχουν αναδιαμορφώσει τις κοινωνίες.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ;

- Σε αντίλογο τόσο με τις αρχές της ακαδημαϊκής τέχνης, όσο και με τα προηγούμενα νεωτερικά ρεύματα του β' μισού του δέκατου ένατου αιώνα, οι καλλιτέχνες χρησιμοποίησαν και επινόησαν νέες εικόνες, υλικά και τεχνικές για να δημιουργήσουν έργα τέχνης που θεωρούσαν ότι αντανακλούσαν καλύτερα την πραγματικότητα και τα οράματα των σύγχρονων κοινωνιών.
- Ο όρος μοντέρνα τέχνη χρησιμοποιείται γενικά για να περιγράψει την τομή με την ακαδημαϊκή τέχνη και τη διαδοχή των καλλιτεχνικών κινημάτων που οι κριτικοί και οι ιστορικοί έχουν εντοπίσει από τον ρεαλισμό του Γκουστάβ Κουρμπέ μέχρι την αφηρημένη τέχνη και τις εξελίξεις της στη δεκαετία του 1960.

Raphael, *The School of Athens*, 1509–1511, Fresco, 500 x 770 cm.
Apostolic Palace, Vatican City

Wilhelm Bendz, *The Life Class at the Royal Academy of Fine Arts in Copenhagen*, 1826

ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ

Ο μοντερνισμός αναφέρεται σε ένα παγκόσμιο κίνημα στην κοινωνία και τον πολιτισμό που από τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα επιδίωξε μια νέα ευθυγράμμιση με την εμπειρία και τις αξίες της σύγχρονης βιομηχανικής ζωής. Σε αντίλογο τόσο με τις αρχές της ακαδημαϊκής τέχνης, όσο και με τα προηγούμενα νεωτερικά ρεύματα του β' μισού του δέκατου ένατου αιώνα, οι καλλιτέχνες χρησιμοποίησαν και επινόησαν νέες εικόνες, υλικά και τεχνικές για να δημιουργήσουν έργα τέχνης που θεωρούσαν ότι αντανακλούσαν καλύτερα την πραγματικότητα και τα οράματα των σύγχρονων κοινωνιών.

Αρχές πρωτοτυπίας και καινοτομίας

Πρωτοπορία - Avant Garde - Αβαντ γκαρντ

Ο μοντερνισμός καθοδηγήθηκε επίσης από διάφορες κοινωνικές και πολιτικές ατζέντες. Αυτές ήταν συχνά ουτοπικές και ο μοντερνισμός συνδέθηκε γενικά με ιδανικά οράματα για την ανθρώπινη ζωή και κοινωνία και με την πίστη στην πρόοδο. Άλλοτε πάλι η τεχνοτροπία και θεματολογία των κινημάτων είχε ως σημείο αναφοράς σκοτεινά και δυστοπικά οράματα.

Μέχρι τη δεκαετία του 1960 ο μοντερνισμός είχε γίνει κυρίαρχη ιδέα για την τέχνη και μια ιδιαίτερα στενή θεωρία της μοντερνιστικής ζωγραφικής είχε διατυπωθεί από τον αμερικανό κριτικό με μεγάλη επιρροή Clement Greenberg (θεωρία της καθαρής τέχνης και υψηλής μοντέρνας μορφής)

Από τη δεκαετία του 1960 έλαβε χώρα μια αντίδραση η οποία ταυτίστηκε γρήγορα ως μεταμοντερνισμός.

Η μετανεωτερική/μεταμοντέρνα τέχνη είναι σε διάλογο/αντίλογο με την νεωτερική/μοντέρνα τέχνη

Οι όροι μοντερνισμός και μοντέρνα τέχνη χρησιμοποιούνται γενικά για να περιγράψουν τη διαδοχή των καλλιτεχνικών κινημάτων που οι κριτικοί και οι ιστορικοί έχουν εντοπίσει από τον ρεαλισμό του Γκουστάβ Κουρμπέ μέχρι την αφηρημένη τέχνη και τις εξελίξεις της στη δεκαετία του 1960.

Αν και ο όρος περιλαμβάνει πολλά διαφορετικά στυλ, υπάρχουν ορισμένες βασικές αρχές που καθορίζουν τη μοντερνιστική τέχνη:

Η απόρριψη της ιστορίας και των συντηρητικών αξιών (όπως η ρεαλιστική απεικόνιση των θεμάτων)

η καινοτομία και ο πειραματισμός με τη μορφή (τα σχήματα, τα χρώματα και οι γραμμές που συνθέτουν το έργο) με τάση προς την αφαίρεση και η έμφαση στα υλικά, τις τεχνικές και την προσωπική γραφή.

Jean-François Millet, *Οι σταχομαζώχτρες*, 1857, Musée d'Orsay, Paris.

- Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα παρατηρούνται στην Ευρώπη οι έντονες κοινωνικο-οικονομικές ανακατατάξεις που έχει επιφέρει η βιομηχανική επανάσταση. Το έργο του Γάλλου ζωγράφου Κουρμπέ δεν ανήκει ούτε στην κυρίαρχη τότε ρομαντική ούτε στη νεοκλασική σχολή, αλλά εγκαθιδρύει τον ρεαλισμό στην τέχνη. Ο Κουρμπέ υποστήριζε ότι η μόνη δυνατή πηγή για ζωντανή τέχνη είναι η εμπειρία του ίδιου του καλλιτέχνη. Θίγει αντιπαραθέσεις και κοινωνικά ζητήματα στο έργο του ζωγραφίζοντας θέματα που θεωρούνταν ακατάλληλα και χυδαία, όπως η εργατική τάξη, οι αγρότες και οι συνθήκες εργασίας των φτωχών.

Gustave Courbet, *Εργάτες που σπάζουν πέτρες* 1849, ελαιογραφία, πρωτοεκτέθηκε στο Paris Salon το 1850, καταστράφηκε στη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Θεωρείται το πρώτο από τα σπουδαία έργα του Κουρμπέ, ένα παράδειγμα κοινωνικού ρεαλισμού που προκάλεσε αίσθηση όταν εκτέθηκε για πρώτη φορά στο Σαλόνι του Παρισιού το 1850. Το έργο βασίστηκε σε δύο άνδρες, έναν νέο και έναν ηλικιωμένο, τους οποίους ο Κουρμπέ ανακάλυψε να ασχολούνται με αυτή τη σκληρή χειρωνακτική εργασία στην άκρη του δρόμου, όταν επέστρεψε στο Ορνάν για μια οκτάμηνη επίσκεψη τον Οκτώβριο του 1848.

Σχετικά με την έμπνευσή του, ο Κουρμπέ δήλωσε στους φίλους του και κριτικούς τέχνης Francis Wey και Jules Champfleury: "Δεν συναντά κανείς συχνά μια τόσο ολοκληρωμένη έκφραση της φτώχειας και έτσι, ακριβώς τότε και εκεί μου ήρθε η ιδέα για έναν πίνακα".

Κοινωνικός ρεαλισμός, Αντι-ιδεαλιστική αναπαράσταση
συσχετισμός με αντικείμενο τέχνης της φωτογραφίας- πιστή απεικόνιση πραγματικότητας

- Παρατηρείστε πως ο πίνακας μετατοπίζεται από την απόδοση της καλαισθησίας, του ιδεατού και του ωραίου στη ρεαλιστική θεματογραφία και τεχνοτροπία.
- Πως δηλώνεται η άμεση παρατήρηση του καλλιτέχνη;
- Γιατί υπάρχει αυθόρμητος και τραχύς χειρισμός της γραμμής και του χρώματος;

Ιμπρεσιονισμός

Ο ιμπρεσιονισμός ήταν ένα καλλιτεχνικό κίνημα στα τέλη του 19ου αιώνα που χαρακτηρίζεται υφολογικά από τις συνθέσεις σε εξωτερικούς χώρους, τα ζωντανά χρώματα (κυρίως με χρήση των βασικών χρωμάτων), σχετικά μικρές, λεπτές, αλλά ορατές πινελιές, ανοιχτή σύνθεση, έμφαση στην ακριβή απεικόνιση του φωτός στις μεταβαλλόμενες ποιότητές του (συχνά τονίζοντας τα αποτελέσματα του περάσματος του χρόνου), συνηθισμένα θέματα, ασυνήθιστες οπτικές γωνίες και την ένταξη της κίνησης ως κρίσιμου στοιχείου της ανθρώπινης αντίληψης και εμπειρίας.

Οι ιμπρεσιονιστές ζωγράφοι θέλησαν να αποτυπώσουν την άμεση εντύπωση (impression) που προκαλεί ένα αντικείμενο ή μια καθημερινή εικόνα

Ρεύματα της τέχνης του 20ού αιώνα

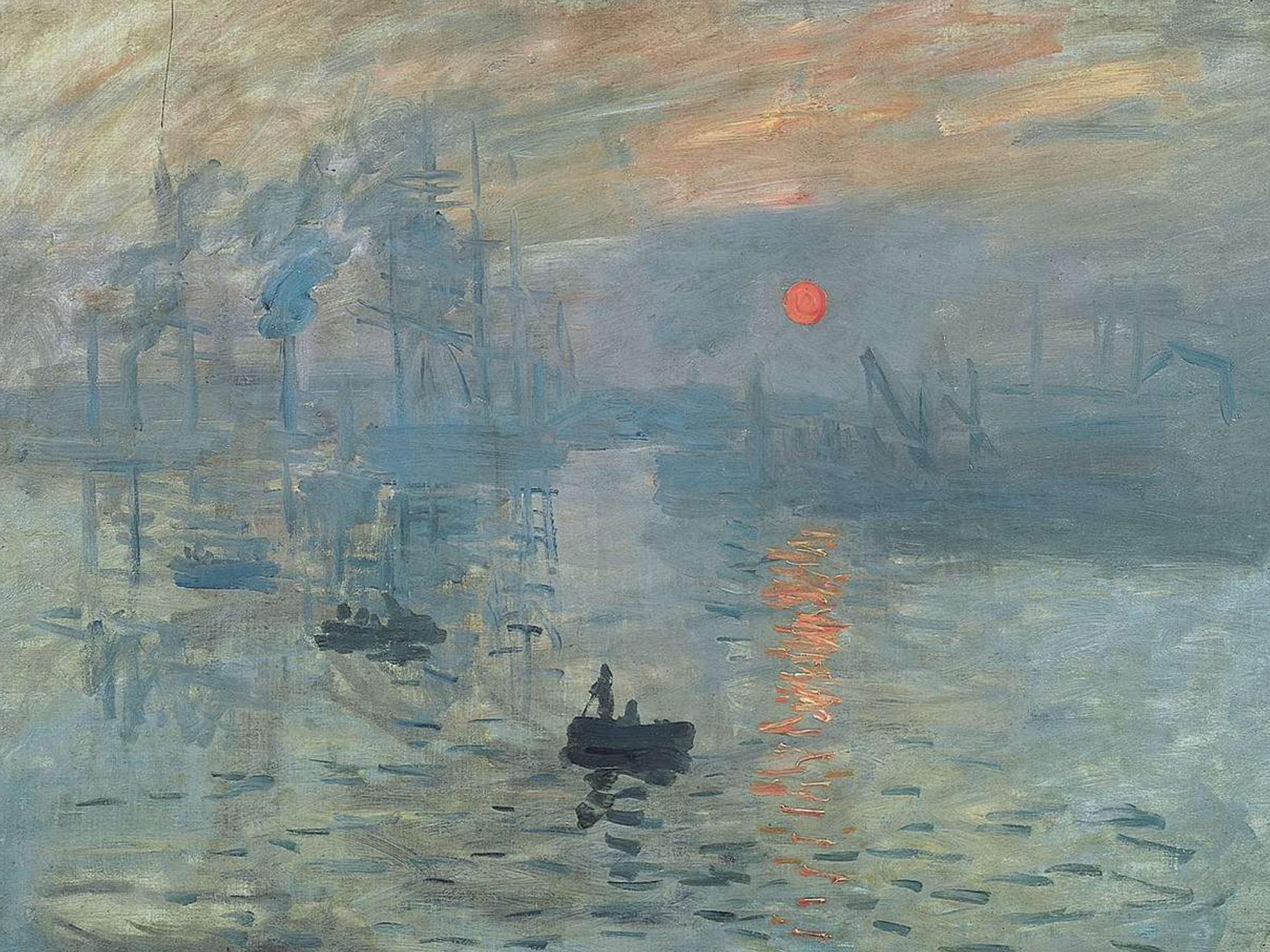
Ιμπρεσιονισμός

Η περίοδος 1880-1920. Η τέχνη στα τέλη του 19ου αιώνα.

Μετά τον ρεαλισμό.

Αντι-ακαδημαϊσμός και η ανήσυχη οπτική του φωτός στον (Monet, Renoir, Manet, Pissarro, Sisley, Berthe Morisot, κά. Ζωγραφική en plein air και απεικόνιση της ζωής στη μεγαλούπολη.

Μεταϊμπρεσιονισμός: Ο πουαντιγισμός (ντιβιζιονισμός) των Seurat και Signac.

Impression, Sunrise, πίνακας του 1872 του Claude Monet σε λάδι και καμβά, ο οποίος τώρα βρίσκεται στο Musée Marmottan Monet στο Παρίσι.

Αυτός ο πίνακας έγινε η πηγή του ονόματος του κινήματος μετά το άρθρο του Louis Leroy, "Η έκθεση των ιμπρεσιονιστών", που υπονοούσε σκωπτικά ότι ο πίνακας ήταν, το πολύ-πολύ, ένα σκίτσο.

Ο πίνακας δημιουργήθηκε από μια σκηνή στο λιμάνι της Χάβρης. Ο Μονέ απεικονίζει μια ομίχλη, η οποία παρέχει ένα θολό φόντο στη σκηνή που διαδραματίζεται στο γαλλικό λιμάνι.

Οι πορτοκαλί και κίτρινες αποχρώσεις έρχονται σε λαμπρή αντίθεση με τα σκοτεινά σκάφη, όπου ελάχιστες, αν όχι καθόλου, λεπτομέρειες είναι άμεσα ορατές στο κοινό.

Claude
Monet, *Water
Lilies*, 1916,
National
Museum of
Western Art,
Tokyo

Georges Seurat, *A Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte*, 1884–1886, The Art Institute of Chicago

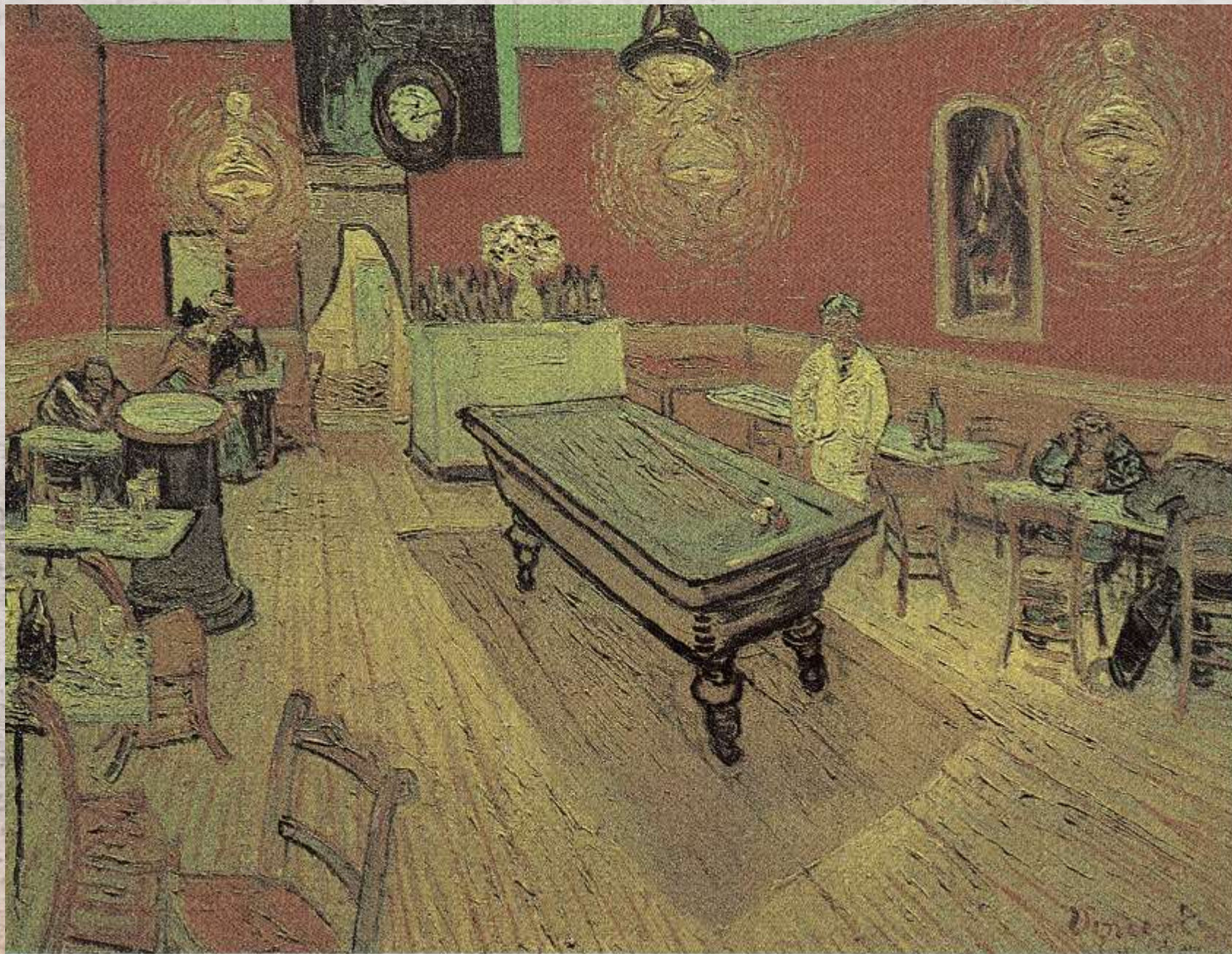
Βασικές αρχές που καθορίζουν τη μοντέρνα τέχνη είναι οι εξής:

- Η πολυφωνικότητα και η απόρριψη της ακαδημαϊκής ζωγραφικής και των παραδοσιακών/συντηρητικών αξιών, όπως η εξιδανικευμένη αλλά και η ρεαλιστική απεικόνιση/αναπαράσταση των θεμάτων
- Η πρωτότυπη σύλληψη και απόδοση ενός θέματος με βάση το προσωπικό όραμα και τον ιδιαίτερο τρόπο εικαστικής γραφής του καλλιτέχνη
- Η καινοτομία και ο τολμηρός πειραματισμός με τη μορφή (φόρμα: τα σχήματα, τα χρώματα και οι γραμμές και άξονες που συνθέτουν το έργο) με τάση προς την γεωμετρική αφαίρεση και την υπέρβαση ή ακόμα και την αντίθεση στον ρεαλισμό.

Πρώιμος μοντερνισμός-πρωτομοντερνιστές ζωγράφοι

Αντι-αναπαραστατικές τάσεις σύμφωνα με τα πρότυπα της δυτικής ακαδημαϊκής ζωγραφικής με καταγωγή από την Αναγέννηση

- Πρωτοεμπρεσιονιστικές κατευθύνσεις στο ζωγραφικό έργο του Edward Munch και του Vincent Van Gogh.
- Η επιρροή των εξωδυτικών προτύπων (ιαπωνισμός) και συμβολιστικές εκφραστικές κατευθύνσεις στα έργα του Paul Gauguin.
- Πρωτογεωμετρική σχηματοποίηση και αφαίρεση στο τοπιογραφικό έργο του Paul Cézanne: γεφύρωση του ιμπρεσιονισμού με τον κυβισμό.
- Το έργο του Πωλ Σεζάν είχε επιδράσεις από τους ιμπρεσιονιστές και αργότερα ο ίδιος αποτέλεσε τον κορυφαίο ίσως εκπρόσωπο της αποκαλούμενης και μετα-ιμπρεσιονιστικής περιόδου

Van Gogh, *Νυχτερινό καφενείο*, 1888

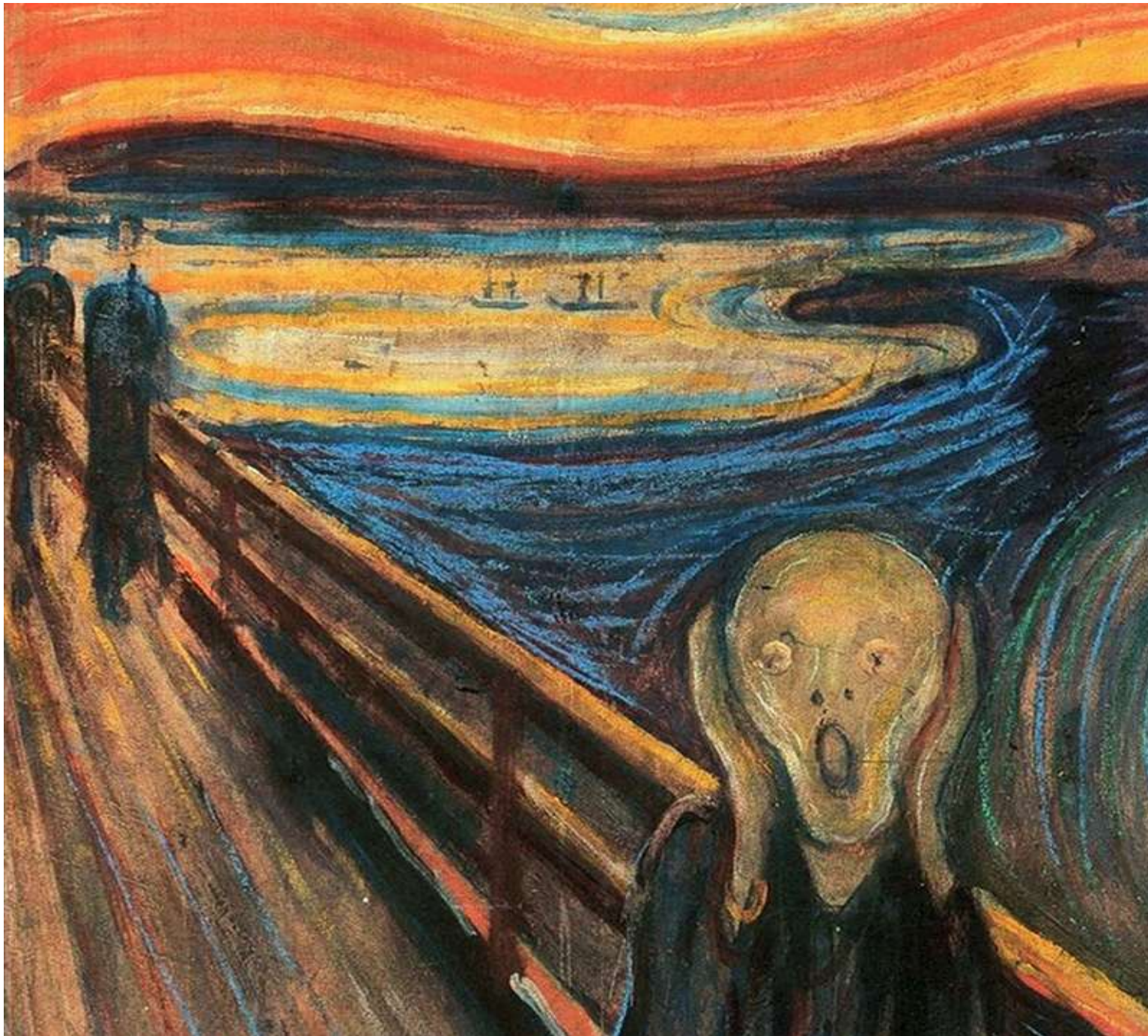

Paul Gauguin, *The Midday Nap*, 1894, Metropolitan Museum of Art

Paul Gauguin, *Nafea Faa
Iroiro (When Will You
Marry?)*, 1892,
πουλήθηκε το 2014 για
ένα ποσό ρεκόρ
US\$210 εκατομύρια
δολλάρια.

- **ΕΞΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ:** Ο Νορβηγός ζωγράφος Μουνχ δημιουργεί στα 1890 έναν πρώιμο εξπρεσιονιστικό πίνακα, τη διάσημη *Κραυγή*. Στη Γερμανία ο εξπρεσιονισμός θα ευδοκιμήσει από τις αρχές του αιώνα (1905-1922) με τις ομάδες «Γέφυρα» και «Γαλάζιος καβαλλάρης» έως τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, ενώ θα εκδιωχθεί από τους Ναζί ως «εκφυλισμένη» αστική τέχνη. Πρόκειται για όρο που χρησιμοποιείται για να περιγράψει έργα τέχνης στα οποία η πραγματικότητα παραμορφώνεται με σκοπό να εκφράσει τα συναισθήματα ή την ιδιαίτερη εσωτερική οπτική του καλλιτέχνη. Οι εξπρεσιονιστές καλλιτέχνες άλλοτε στοχεύουν σε μια υπαρξιακή, μυστικιστική, ακόμη και θρησκευτική θεματολογία, και άλλοτε επιδεικνύουν μια κριτική κοινωνικοπολιτική ατζέντα. Οπτικά, ο εξπρεσιονισμός εκφράζεται με τα οράματα του «εσωτερικού ματιού» του καλλιτέχνη και τις έντονες αλλοιώσεις και παραμορφώσεις του εξωτερικού κόσμου από τον καλλιτέχνη.
- *Σκεφτείτε πώς σας κάνει να αισθάνεστε το ίδιο το έργο (χρώματα, σύνθεση, μορφή, θέμα)*

Edward Munch *Η κορυφή* 1895

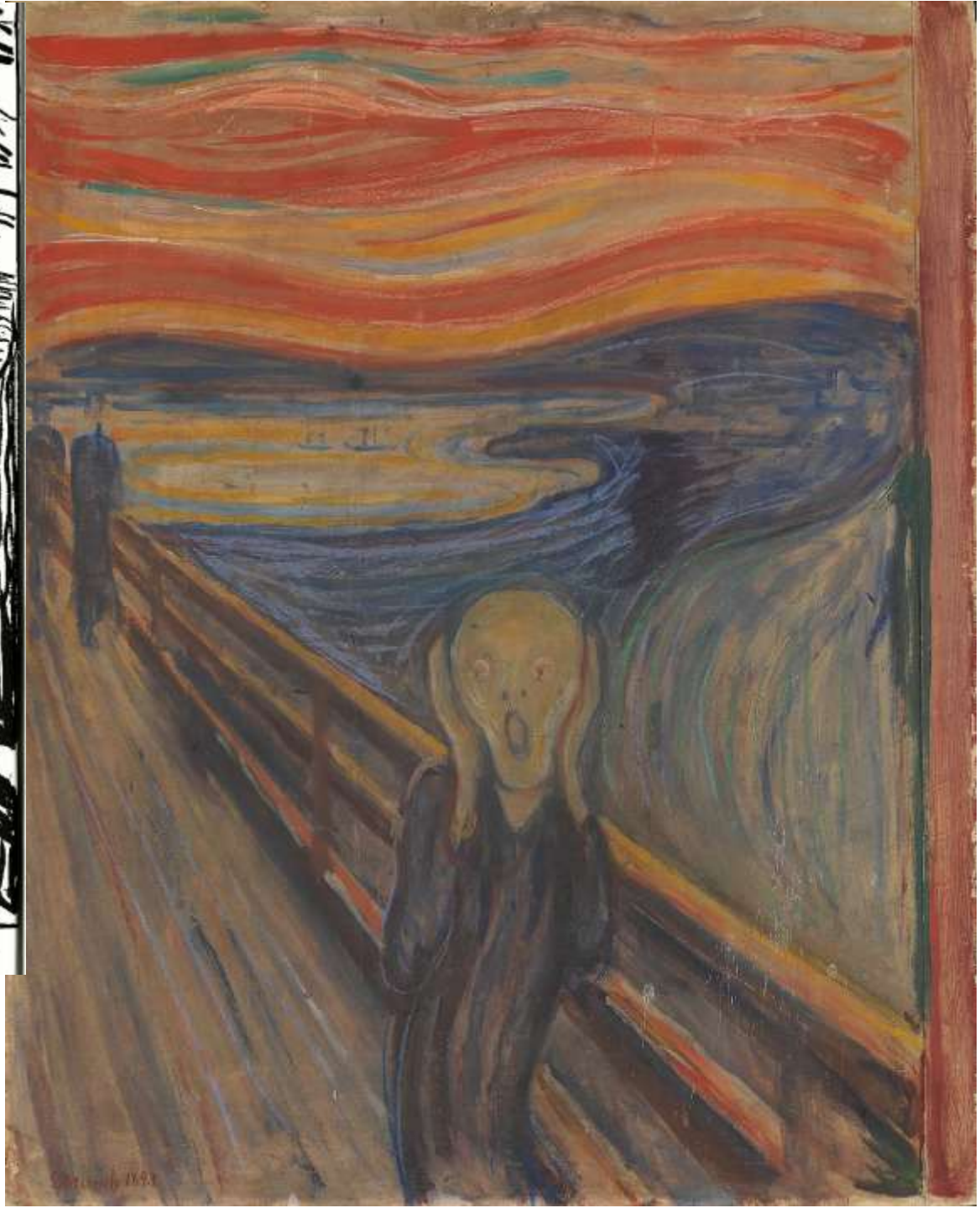
Πρόωρη υπογραφή του εξπρεσιονιστικού κινήματος υπήρξε η εκκωφαντική κραυγή, όπως την οπτικοποίησε χαρακτηριστικά στον ομώνυμο πίνακά του το 1893 ο Νορβηγός ζωγράφος Edward Munch.

Στο ρεύμα του εξπρεσιονισμού, κεντρική και εμβληματική θεματική, τόσο στη λογοτεχνία όσο και στα εικαστικά, αποτέλεσε η αγωνιώδης εσωτερική κραυγή της ατομικής ανθρώπινης ύπαρξης:

Ο άνθρωπος κραυγάζει από τα βάθη της ψυχής του, ολόκληρη η εποχή μας είναι μια μοναδική, διαπεραστική κραυγή. Η Τέχνη κραυγάζει κι αυτή μέσα στο βαθύ σκοτάδι, ζητά βοήθεια, ζητά πνευματικότητα.

22. Μόνη: 'Η Κραυγή, 1895

- *Πώς συντελείται στα παραπάνω έργα η μετατόπιση από την πιστή καταγραφή της πραγματικότητας στο ιδιαίτερο προσωπικό όραμα του καλλιτέχνη, ακόμη και στον αντιρεαλισμό;*

Edward Munch, *The Scream*, 1893-95

- **Η Κραυγή** είναι το δημοφιλές όνομα που αποδίδεται στη σύνθεση που δημιούργησε ο Νορβηγός εξπρεσιονιστής καλλιτέχνης Έντβαρτ Μουνκ το 1893. Ο αρχικός τίτλος που έδωσε ο Μουνκ στο έργο του ήταν *Der Schrei der Natur* (**Η Κραυγή της Φύσης**) και ο νορβηγικός τίτλος είναι *Skrik* (**Shriek**). Το αγωνιώδες πρόσωπο του πίνακα έχει γίνει μια από τις πιο εμβληματικές εικόνες της τέχνης, που θεωρείται ότι συμβολίζει το άγχος της ανθρώπινης κατάστασης.
- Ο Μουνκ θυμόταν ότι βγήκε για μια βόλτα στο ηλιοβασίλεμα όταν ξαφνικά το φως του ήλιου που έδυε έκανε τα σύννεφα "κόκκινα σαν το αίμα". Ένωσε το χρώμα να στριγκλίζει, μια "άπειρη κραυγή που διαπερνούσε από τη φύση"
- Οι ερευνητές έχουν εντοπίσει το σημείο σε ένα φιόρδ με θέα στο Όσλο, προτείνοντας και διαφορετικές εξηγήσεις για τον αφύσικα πορτοκαλί ουρανό, μεταξύ άλλων ως αποτέλεσμα μιας ηφαιστειακής έκρηξης ή ως μια ψυχολογική αντίδραση του Μουνκ στον εγκλεισμό της αδερφής του σε ένα κοντινό φρενοκομείο.
- Ο Μουνκ δημιούργησε τέσσερις εκδοχές του πίνακα, οι δύο σε παστέλ, καθώς και μια λιθογραφία σε πέτρα, από την οποία σώζονται πολλές εκτυπώσεις.

Βασικές αρχές που καθορίζουν τη μοντέρνα τέχνη είναι οι εξής:

- **Η πολυφωνικότητα και η απόρριψη της ακαδημαϊκής ζωγραφικής και των παραδοσιακών/συντηρητικών αξιών, όπως η εξιδανικευμένη αλλά και η ρεαλιστική απεικόνιση των θεμάτων**
- **Η πρωτότυπη σύλληψη και απόδοση ενός θέματος με βάση το προσωπικό όραμα και τον ιδιαίτερο τρόπο εικαστικής γραφής του καλλιτέχνη**
- **Η καινοτομία και ο τολμηρός πειραματισμός με τη μορφή (τα σχήματα, τα χρώματα και οι γραμμές και άξονες που συνθέτουν το έργο) με τάση προς την γεωμετρική αφαίρεση και την υπέρβαση ή ακόμα και την αντίθεση στον ρεαλισμό.**

Τα πρωτοποριακά ρεύματα της τέχνης του 20ού αιώνα (έως το 1945)

- **Μετα-ιμπρεσιονισμός & Πρωτομοντερνισμός:**
(Van Gogh, G. Seurat, P. Cezanne, Edward Munch)
- **Φωβισμός** (H. Matisse, A. Derain)
- **Κυβισμός** (P. Picasso, G. Braque, Juan Gris)
- **Πρώτη περίοδος της αφηρημένης τέχνης**
- **Ιταλική πρωτοπορία: Φουτουρισμός, Μεταφυσική ζωγραφική**
- **Dada** (Ελβετία, Γερμανία, ΗΠΑ) & **Σουρεαλισμός** (Γαλλία, ΗΠΑ)
- **Ρωσική πρωτοπορία: κυβοφουτουρισμός, κονστρουκτιβισμός, σουπρεματισμός**
- **Γερμανικός εξπρεσιονισμός, Νέα πραγματικότητα**
- **Γερμανικός κονστρουκτιβισμός, Bauhaus**

ΥΨΗΛΟΣ- ΩΡΙΜΟΣ ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΣ

Τα πρωτοποριακά κινήματα της περιόδου 1900-1919

Ορισμοί της πρωτοπορίας (avant-garde).
Κριτική της αστικής τάξης και αναζήτηση νέων
πρωτοποριακών μορφών τέχνης. Αντι-
αναπαραστατικές και πριμιτίφ εικαστικές
κατευθύνσεις: Η ομάδα των Φωβιστών (Fauves)
(1905- 1910) και οι βασικοί εκπρόσωποί της:
Matisse, Derain, Vlaminck, κά.

ΦΩΒΙΣΜΟΣ

Οι φωβιστές αποτέλεσαν ουσιαστικά μια ομάδα Γάλλων ζωγράφων, μαθητών του Γκυστάβ Μορώ στην Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού, ανάμεσα στους οποίους ο Ανρί Ματίς (ο οποίος αναφέρεται συχνά ως ο ηγέτης του φωβισμού), ο Αντρέ Ντεραίν και ο Ζωρζ Μπρακ, ο οποίος λίγο αργότερα αποτέλεσε κεντρική φυσιογνωμία του κινήματος του κυβισμού.

Ο φωβισμός ως καλλιτεχνική τάση, βασίστηκε σε μία χαρακτηριστική ρήση του Πωλ Γκωγκέν σύμφωνα με την οποία θα έπρεπε, αν ένας καλλιτέχνης φαντάζεται τα φύλλα των δέντρων να είναι κίτρινα, να τα ζωγραφίζει κατά αυτό τον τρόπο.

Τα έργα που ανήκουν στο ρεύμα του φωβισμού χαρακτηρίζονται από έντονα χρώματα, συχνά σκοτεινά και με έντονες αντιθέσεις, με έμφαση στο κόκκινο χρώμα και απλές γραμμές, πολλές φορές ελαφρά παραμορφωμένες. Σημαντική επίδραση στην τεχνοτροπία των φοβιστών είχε εκτός από τον Γκωγκέν και ο Βαν Γκόγκ. Παρουσιάστηκαν συνολικά μόλις τρεις εκθέσεις από την ομάδα των φωβιστών.

Ο Henri Matisse γεννήθηκε το 1869 και δημιούργησε αμέτρητα έργα τέχνης μένοντας στην ιστορία για την καλλιτεχνική πρωτοπορία του και την διαρκή μετάβαση του σε νέες μορφές Τέχνης. Αποτελεί μια εξέχουσα μορφή της σύγχρονης τέχνης, καθώς και ιδρυτής του **Φωβισμού**. Στο παρορμητικό, ενστικτώδες και επαναστατικό αυτό κίνημα, πρώτο λόγο είχαν τα έντονα και ζωηρά χρώματα -κάτι που έγινε ξεκάθαρο και μέσα από τα έργα τέχνης του Ματίς. Ο Ματίς ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με την ζωγραφική το **1891**, την περίοδο ανάρρωσης του από σκωληκοειδίτιδα. Άφησε έτσι την δικηγορική του καριέρα και επέστρεψε στο Παρίσι για να σπουδάσει στην **Ακαδημία Ζυλιάν**, όπου και έμεινε ένα χρόνο. Το 1892 πήγε στην **Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού**, όπου και διδάχθηκε από τον **Γκουστάβ Μορώ**, έναν δάσκαλο περισσότερο «ανοιχτό» στους πειραματισμούς των μαθητών του. Οι πρώτοι πίνακές του ήταν επηρεασμένοι από έργα των **Σεζάν, Γκωγκέν, Βαν Γκογκ** αλλά και από την παραδοσιακή ιαπωνική τέχνη. Τα έργα του χαρακτηρίζονται από **φωτεινά χρώματα σε έντονες αντιθέσεις**. Στους πίνακές του απεικόνιζε κυρίως **προσωπογραφίες, εσωτερικούς χώρους και θέματα γεκρής φύσης**.

,

Ανρί Ματίς, *Γυναίκα με
καπέλο*, 1905

Ένα από τα πιο γνωστά
έργα του Ματίς, η
παραπάνω
ελαιογραφία αποτελεί
προσωπογραφία της
συζύγου του, **Αμελί**.

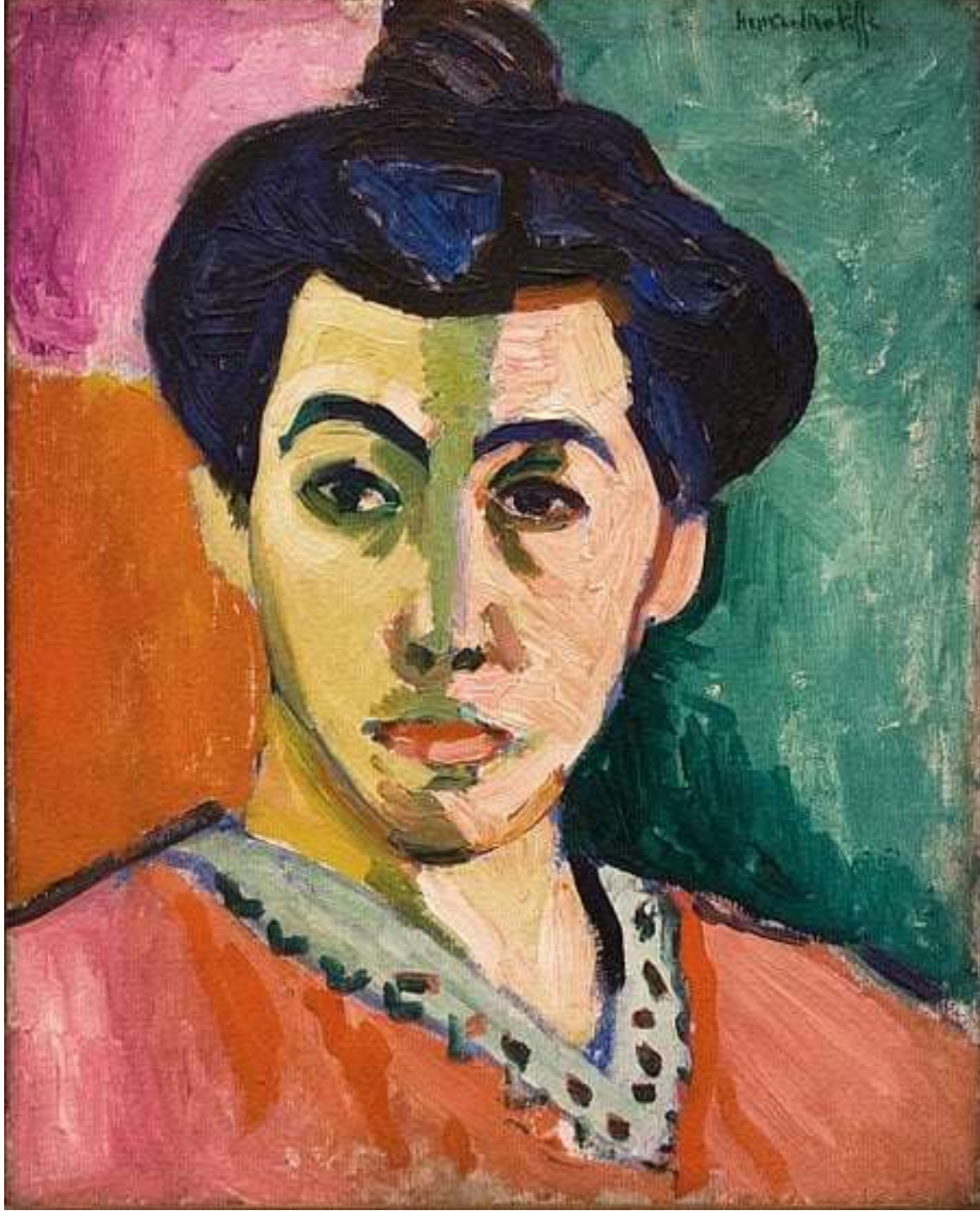
Δημιουργήθηκε το 1905
και εντάσσεται στο
καλλιτεχνικό κίνημα
του **Φωβισμού**, κίνημα
που έχει συνδεθεί
άρρηκτα με το έργο
του.

Ανρί Ματίς, *Πορτραίτο της
Μαντάμ Ματίς (Πράσινη
Λωρίδα)*, 1905

Το χαρακτηριστικό σημείο της
ελαιογραφίας είναι η πράσινη
λωρίδα που χωρίζει το
πρόσωπο της γυναίκας του
στα δύο. Με την λωρίδα αυτή
ο Ματίς ήθελε να
δημιουργήσει μια αίσθηση
φωτός, σκιάς και όγκου χωρίς
να χρησιμοποιήσει έναν
παραδοσιακό τρόπο σκίασης.

Ο κριτικός τέχνης **Gelett
Burgess** είχε αναφέρει πως το
συγκεκριμένο πορτρέτο ήταν
η «τιμωρία» του Matisse για
την Αμελί και το πορτρέτο
«Γυναίκα με καπέλο», καθώς
ανάγκασε τον θεατή «να δει
μέσα της μια παράξενη και
τρομερή πτυχή».

ΦΩΒΙΣΜΟΣ

Αντιπροσωπεύει τη ζωντανή και χαρούμενη έκρηξη μιας τέχνης συνώνυμης με τη νεότητα, από καλλιτέχνες παθιασμένους για τον κόσμο και πρόθυμους να μεταφέρουν στον μουσαμά ένα ισχυρό φορτίο αισθήσεων, που υλοποιούνται με το χρώμα. Μέσα στη φρεσκάδα, στην τολμηρή σιγουριά που φαίνεται να θέλει ν' αποβάλει όλες τις προηγούμενες εμπειρίες, εδρεύει η δύναμη της ξέφρενης ρήξης για την ανανέωση της παρόρμησης. Χρώματα, χρώματα και πάλι χρώματα μέσα σε χρώματα, έτσι που η μορφή πια να μην είναι το ζητούμενο αλλά τούτη η χρωματιστή φόρμα, σαν πανδαισία.

Ο κύριος εμπνευστής της, Ματίς, μα και μετέπειτα όλοι οι άλλοι που ακολούθησαν, μέσα στη διάσπαρτη ποικιλομορφία, στο τέλος του 19ου αιώνα, κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα ιδίωμα ουσιαστικώς αυτόνομο και νέο, για να πετύχουν τους στόχους του.

Με τον Ματίς λοιπόν και τους άλλους Φωβιστές -που θεωρούν ήδη ξεπερασμένο τον Ιμπρεσιονισμό, παρόλο που αυτός ακόμα αντιμετωπίζεται με δυσπιστία, αμηχανία, φιλυποψία και σκεπτικισμό, από κοινό και κριτικούς -γεννιέται μια καθαρή ζωγραφική που αποτελεί αυτοσκοπό. Μια ζωγραφική παράφορη, μες την ευτυχία της ακαταπίεστης ύπαρξής της κι υποκειμενική μόνο, όχι στους επιστημονικούς αλλά στους ενστικτώδεις νόμους της αρμονίας των χρωμάτων, μέσα στον πίνακα. Δεν είναι τυχαίο που τελικά κι ο ίδιος ο Μπρακ, γρήγορα εντάχτηκε σ' αυτή την τάση, εγκαταλείποντας τον Κυβισμό

Henri Matisse, *Το επιδόρπιο: Αρμονία σε κόκκινο* (1908)

Henri Matisse, *Το επιδόρπιο: Αρμονία σε κόκκινο* (1908)

«Το Επιδόρπιο: Αρμονία σε κόκκινο» γνωστό και ως «Το Κόκκινο Δωμάτιο»

- Ο πίνακας δημιουργήθηκε από τον Ματίς το 1908. Θεωρείται από ορισμένους κριτικούς ως το **αριστούργημα** του. Αυτός ο Φωβιστικός πίνακας ακολουθεί το παράδειγμα του ιμπρεσιονισμού με τη συνολική έλλειψη κεντρικού σημείου εστίασης. Ο πίνακας τού ανατέθηκε στην αρχή με μπλε χρώμα (ως “Αρμονία σε μπλε”), ο Ματίς όμως ήταν δυσανεσθημένος με το αποτέλεσμα και έτσι προτίμησε το αγαπημένο του κόκκινο χρώμα.
- Τότε ήταν που εμφανίστηκε στη ζωή του ο ισχυρός άντρας της ρωσικής βιομηχανίας Σεργκέι Σουκίν, ο οποίος αγόρασε από το φθινοπωρινό Σαλόν την «Μπλε αρμονία». Προς μεγάλη του έκπληξη, όταν ο πίνακας έφτασε στη Μόσχα είχε μεταμορφωθεί σε «Κόκκινη αρμονία».
- Ο ίδιος ο Ματίς είχε δουλέψει τον πίνακα από την αρχή παραδίδοντας την εκδοχή που θεωρούσε πιο σωστή. Κι ενώ καταστρατηγούνται όλες οι αρχές της δυτικής ζωγραφικής προοπτικής, η ενοποίηση τραπεζιού και τοίχου μέσα από το ενιαίο κόκκινο χρώμα και το μπλε μοτίβο δίνει ένα μοναδικό εφέ, ενώ η γυναίκα που στρώνει το τραπέζι μοιάζει να ακολουθεί μια ιεροτελεστία.
- Ο πίνακας βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο Ερμιτάζ μαζί με τις μεγάλου μεγέθους τοιχογραφίες «La danse» και «La Musique». Η επιλογή των χρωμάτων αποτελεί ευθεία αναφορά στις περσικές μινιατούρες.

Henri Matisse,
Το επιδόρπιο:
Αρμονία σε
κόκκινο (1908)
γνωστό και ως
Κόκκινο
δωμάτιο

Henri Matisse, *Το κόκκινο ατελιέ* (1911)

Το κόκκινο ατελιέ, 1911

- Ο Ματίς θέλησε να απεικονίσει το δικό του ατελιέ (στούντιο) που είχε φτιάξει για εκείνον το 1909. Το απεικόνισε με έναν τόνο ζωηρού κόκκινου χρώματος επιβεβαιώνοντας για ακόμη μια φορά την επιδραστικότητα του κίνηματος του **Φωβισμού**, με το οποίο πορεύτηκε στα πρώτα χρόνια της καριέρας του.
- Η εσωτερική νεκρή φύση επιτυγχάνει να κάνει τον πίνακα να φαίνεται μεγαλειώδης, ενώ συγχρόνως ασκεί μια έλξη στον θεατή. Το 2004, ο πίνακας βρέθηκε στην **5η θέση** μίας ψηφοφορίας μεταξύ 500 ειδικών της τέχνης, οι οποίοι το ψήφισαν ως ένα από τα πιο **επιδραστικά έργα σύγχρονης τέχνης**, μαζί με έργα των Pablo Picasso, Marcel Duchamp, και Andy Warhol.

Derain, *Charing Cross Bridge*, 1906

André Derain, *Westminster Bridge*, 1907

Emil Nolde, *Το Λεμονοδάσος* (The Lemon Grove), 1933

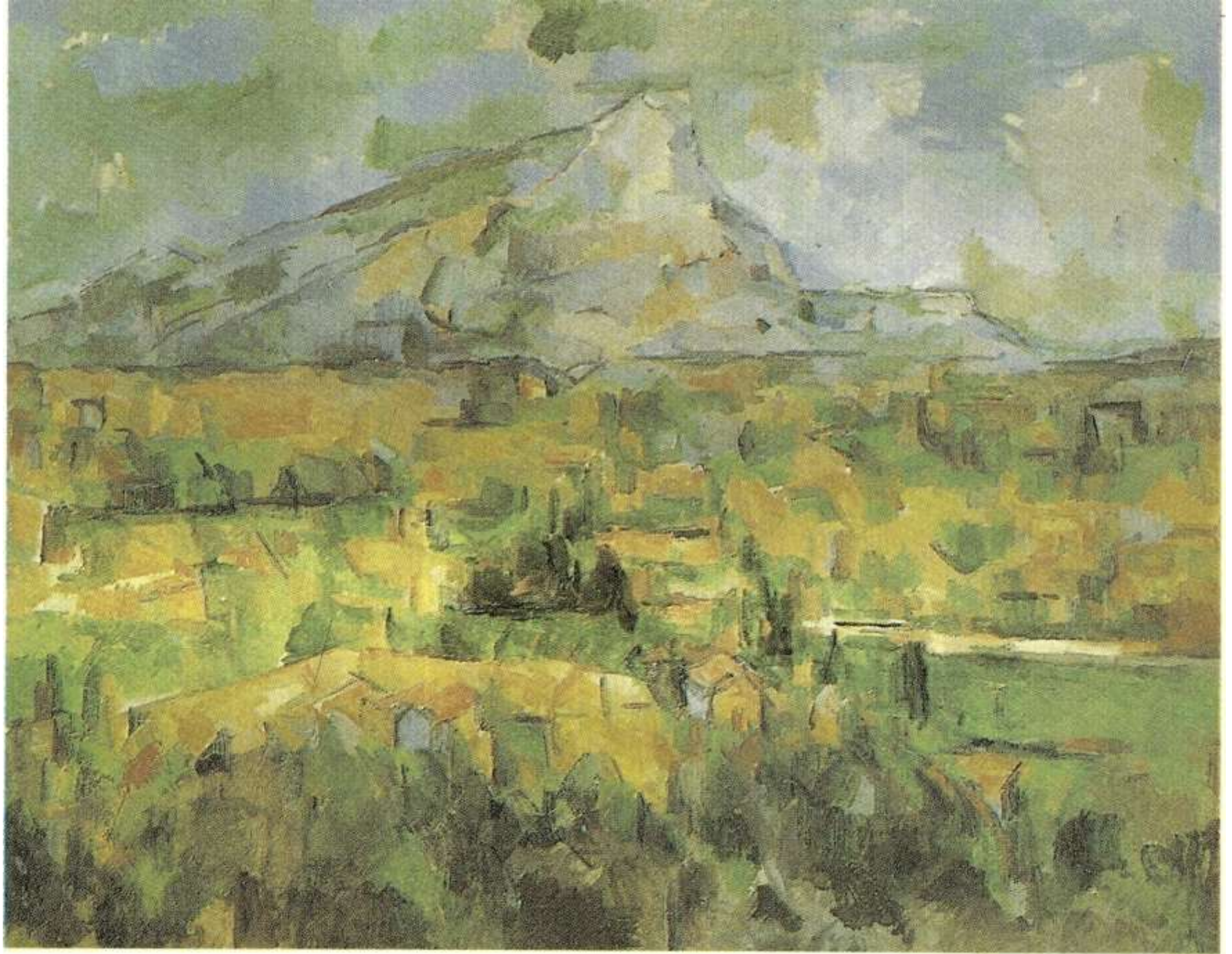

Emil Nolde, *Νεαρό ζευγάρι*, 1935
Μεταξύ 1931 και 1935, ο Nolde πραγματοποίησε μια σειρά υδατογραφιών που ονόμασε «*Fantasies/Φαντασιώσεις*». Αυτή η ομάδα έργων περιλαμβάνει πολυάριθμα διπλά πορτρέτα με τη μορφή συνάντησης μεταξύ μιας γυναίκας και ενός άνδρα, όπως σε αυτή την ακουαρέλα. Ο καλλιτέχνης συνέθεσε την απεικόνιση από αμέτρητες κηλίδες και λωρίδες χρώματος που τέμνονται και επικαλύπτονται τόσο πυκνά ώστε να αναπτύσσεται μια έντονη αίσθηση βάθους. Επίσης, επέτρεψε στην τύχη να παρέμβει στη διαδικασία της ζωγραφικής, για παράδειγμα ενσωματώνοντας τις ακούσιες κηλίδες που δημιούργησε το βουτηγμένο στο χρώμα πινέλο του.

PAUL CEZANNE

Πρώιμος μοντερνισμός Προοικονομία του κυβισμού

- Πρωτογεωμετρική σχηματοποίηση και αφαίρεση στο τοπιογραφικό έργο του Paul Cézanne: γεφύρωση του ιμπρεσιονισμού με τον κυβισμό.
- Το έργο του Πωλ Σεζάν είχε επιδράσεις από τους ιμπρεσιονιστές και αργότερα ο ίδιος αποτέλεσε τον κορυφαίο ίσως εκπρόσωπο της αποκαλούμενης και μετα-ιμπρεσιονιστικής περιόδου

Paul Cezanne, *Mont Saint Victoire*, 1902-1904

Paul Cezanne, *The grand Bathers*, 1894-1906

Τα πρωτοποριακά κινήματα της περιόδου 1900-1919: ΚΥΒΙΣΜΟΣ

Εκπρόσωποι του κυβισμού: Pablo Picasso και Georges Braque. Γεωμετρική ανάλυση, αναπαραστατικότητα και αντιρεαλισμός, πολλαπλασιασμός των οπτικών γωνιών και της ενιαίας προοπτικής. Αναλυτικός Κυβισμός: κατακερματισμός και ανάλυση της μορφής, υποχώρηση του 'γλυπτικού' στοιχείου και προσέγγιση της αφαίρεσης. Το κυβιστικό ιδεώδες του πίνακα-αντικειμένου (tableau- object). Επινόηση του κολάζ από τον Πικάσο και τα papiers collés του Μπρακ (1912). Η περίοδος του Συνθετικού Κυβισμού: από την αφαίρεση στην αναπαράσταση. Ορφικός Κυβισμός (Apollinaire, Robert και Sonia Delaunay), και το ορφικό-κυβιστικό ιδίωμα του Léger.

PABLO PICASSO, *Οι δεσποινίδες της Αβινιόν*, 1907

Ο πίνακας αποτελεί μέρος της μόνιμης συλλογής του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης και απεικονίζει πέντε γυμνές πόρνες σε έναν οίκο ανοχής στην Carrer d'Avinyó, έναν δρόμο στη Βαρκελώνη της Ισπανίας.

Κάθε φιγούρα απεικονίζεται με έναν ανησυχαστικό συγκρουσιακό τρόπο και καμία δεν είναι συμβατικά θηλυκή. Οι γυναίκες φαίνονται ελαφρώς απειλητικές και αποδίδονται με γωνιώδη και ασύνδετα σχήματα στο σώμα τους.

Με αυτή την προσαρμογή του πριμιτιβισμού και την εγκατάλειψη της προοπτικής υπέρ ενός επιπεδόσχημου, δισδιάστατου επιπέδου εικόνας, ο Πικάσο υλοποιεί μια ριζική απόκλιση από την παραδοσιακή ευρωπαϊκή ζωγραφική. Αυτό το πρωτο-κυβιστικό έργο θεωρείται σημαδιακό για την πρώιμη ανάπτυξη του κυβισμού και της σύγχρονης τέχνης.

Pablo Picasso, *Les Femmes d'Alger (O Version O)*, 1936

Κυβισμός

Από τα πιο σημαντικά πρωτοποριακά ρεύματα του μοντερνισμού

Το γεγονός αυτό οφείλεται στις καινοτομίες των έργων, στο «σπάσιμο» και την «ανασύνθεση» της φόρμας

Πρώτη περίοδος προετοιμασίας/ Cezanne

Αναλυτικός και Συνθετικός Κυβισμός, Κολλάζ

Πικάσο, Μπρακ

Αναλυτικός κυβισμός (1910-1912)

Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης του κυβισμού το αντικείμενο απεικονίζεται πολυπρισματικά απ' όλες τις πλευρές του οι οποίες παρουσιάζονται ως μικρές επιφάνειες σε δυναμική ταυτόχρονη σύνθεση.

Άλλο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι ότι η παλέτα των χρωμάτων είναι πολύ περιορισμένη (γκρι, καφέ, πράσινο, μπλε σκούρο). Επίσης, ο φωτισμός παίζει πολύ σημαντικό ρόλο και μοιράζεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε σχήμα.

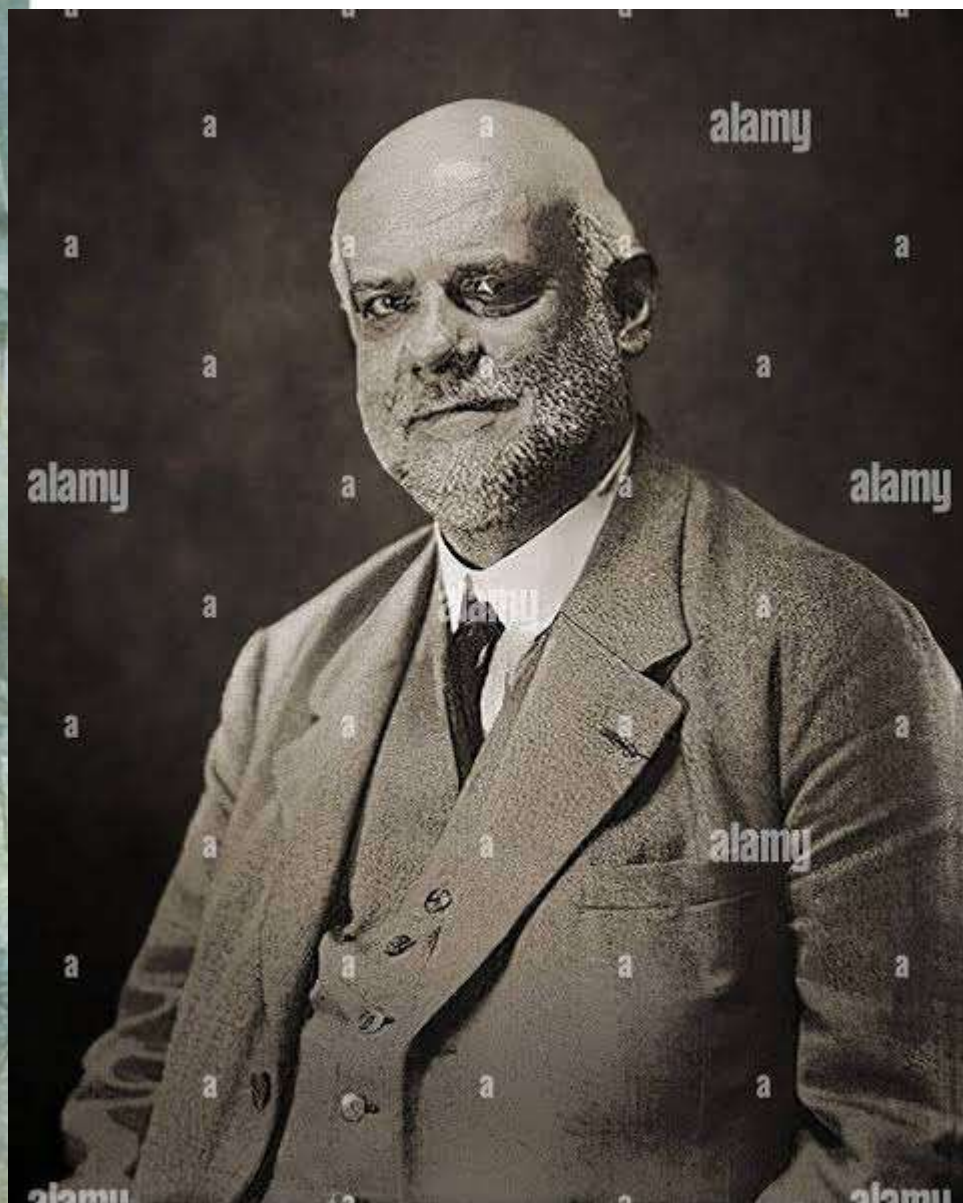
ΚΥΒΙΣΜΟΣ: Από τα πιο σημαντικά πρωτοποριακά ρεύματα του μοντερνισμού με σημαντικές καινοτομίες των έργων ως προς το γεωμετρικό «σπάσιμο» της μορφής σε μικρότερα επιμέρους σχήματα και την «ανασύνθεση» της φόρμας. Το ρεύμα του κυβισμού διακρίνεται σε αναλυτική και συνθετική φάση ενώ εισήγαγε και την τεχνική του κολλάζ. Στη φάση του αναλυτικού κυβισμού το θέμα του πίνακα απεικονίζεται πολυπρισματικά απ' όλες τις πλευρές του, οι οποίες παρουσιάζονται ως μικρές επιφάνειες σε μια δυναμική ταυτόχρονη σύνθεση. Η μορφή αναλύεται σε και ανασυντίθεται από πολλά μικρά γεωμετρικά σφηνοειδή και ακανόνιστα σχήματα. Άλλο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι ότι η παλέτα των χρωμάτων είναι πολύ περιορισμένη (γκρι, καφέ, πράσινο, μπλε σκούρο). Επίσης, ο φωτισμός διαμοιράζεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε σχήμα υποδηλώνοντας διαφορετικές θέσεις της πηγής φωτός.

Πως διαφοροποιείται το έργο από άλλα ζωγραφικά πορταίτα που έχετε δει;

Pablo Picasso, *Το Πορταίτο του κυρίου Ambrose*, ελαιογραφία 1909-1910
(Αναλυτικός Κυβισμός)

Το πορτρέτο του Ambroise Vollard βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο Πούσκιν στη Μόσχα. Ο πίνακας αποτελεί απεικόνιση του επιδραστικού εμπόρου τέχνης Ambroise Vollard, ο οποίος έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πρώιμη καριέρα του Πικάσο ως καλλιτέχνη. Είναι ζωγραφισμένος στο ύφος του Αναλυτικού Κυβισμού, στον οποίο πρωτοστάτησε ο Πικάσο. Ο Πικάσο είπε γι' αυτή τη φάση: Ένας πίνακας ήταν ένα άθροισμα προσθηκών. Για μένα, ένας πίνακας είναι ένα άθροισμα καταστροφών.

Renoir, *Πορταίτο του Vollard*, 1908 - Paul Cézanne *Πορτρέτο του Ambroise Vollard* 1899

Κυβισμός

Συνθετικός κυβισμός (1912-1914)

Η περίοδος του συνθετικού κυβισμού χαρακτηρίζεται από την επιστροφή των έντονων χρωμάτων και από τη χρησιμοποίηση της τεχνικής των κολάζ.

Στην περίοδο του λεγόμενου συνθετικού κυβισμού διακρίνουμε κυβιστικά στοιχεία με αυστηρές, καθαρές και επίπεδες φόρμες, χρήση επίπεδων χρωμάτων και θεματολογία που αναπαριστά νεκρές φύσεις και ανθρώπινες φιγούρες. Δεν υπάρχει φωτοσκίαση, αλλά χρώματα πλακάτα (επίπεδα), των οποίων το σχήμα μάς θυμίζει χαρτόνι ή μεταλλική επιφάνεια. Οι μορφές είναι ζωγραφισμένες σε μέγεθος μεγαλύτερο από το φυσικό και είναι επίπεδες σε επίπεδο φόντο.

Paul Braque,
Καπέλο με κιθάρα,
1913

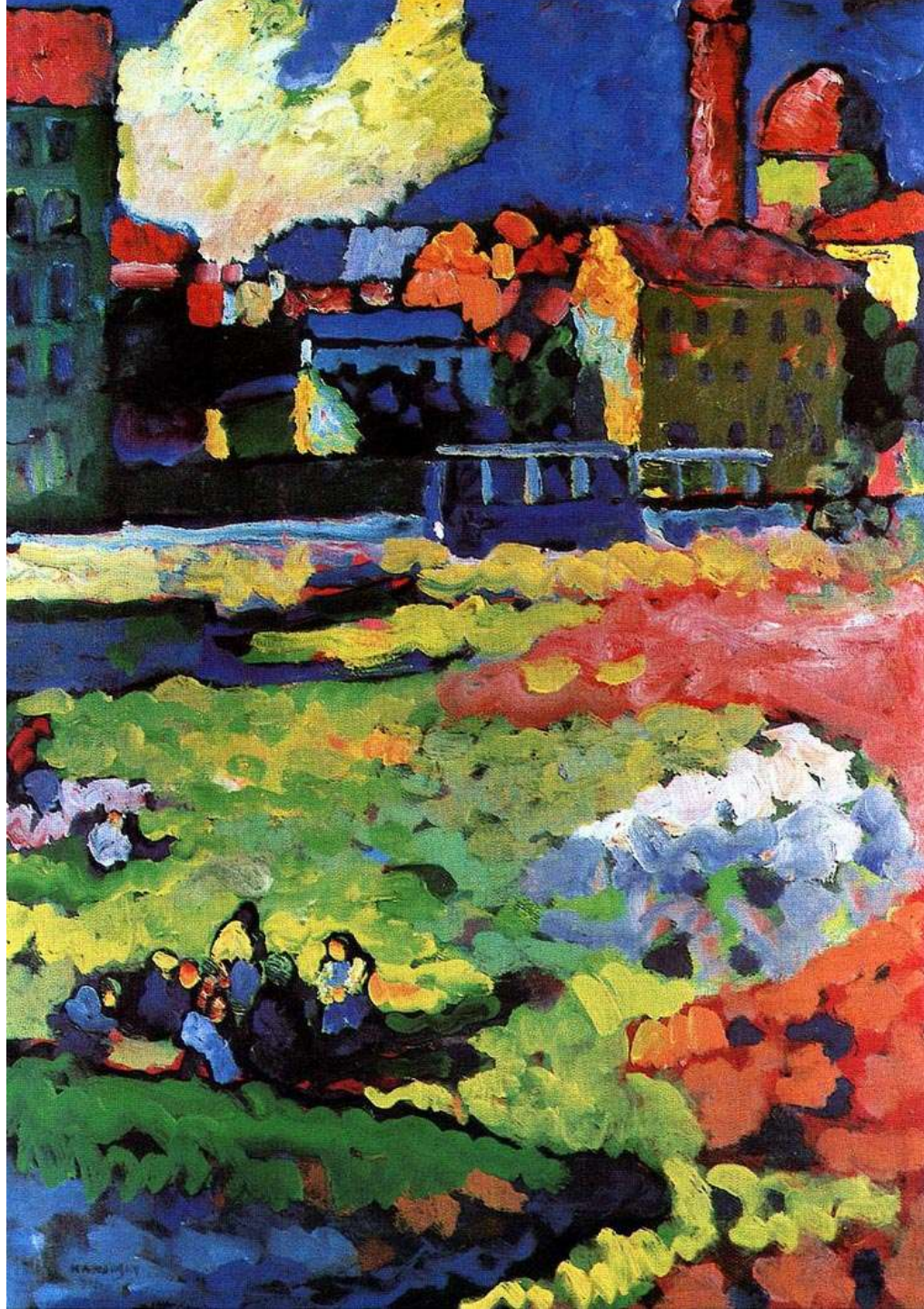
Natalia Goncharova, *Ο ποδηλάτης* (1913). Ρώσικος κυβοφουτουρισμός.

ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΤΕΧΝΗ

- **Γύρω στα 1910 ζωγράφοι όπως ο Paul Klee, Wasilly Kandinsky και Kazimir Malevitch αρχίζουν να ζωγραφίζουν με αφηρημένο τρόπο.**
- **Ξεφεύγοντας από την αναγνωρίσιμη περιγραφή των θεμάτων τους αρχίζουν να ζωγραφίζουν την ουσία, αποδίδοντας τις μορφές με αφηρημένα σχήματα, γραμμές, συνδυασμούς χρωμάτων, κλπ.**
- **Ζητούμενο είναι η πνευματικότητα και η αναγωγή σε μια άλλη ανώτερη πραγματικότητα, στο υποσυνείδητο, τη διαίσθηση και τη δημιουργία μιας αφαιρετικής εικαστικής γλώσσας που απευθύνεται και στην ενεργοποίηση της φαντασίας του θεατή.**
- **Στην αφηρημένη τέχνη η μορφή είναι το περιεχόμενο. Τα μέσα έκφρασης τα σχήματα και τα χρώματα, ο τρόπος που συνθέτονται μας οδηγούν σε νοήματα και συναισθήματα, στο περιεχόμενο.**

- Ο Wassily Kandinsky στο θεωρητικό
μανιφέστο της ανεικονικής τέχνης *Για το
πνευματικό στην τέχνη* (1912) προασπίζεται
την προτεραιότητα της εσωτερικότητας και
του πνευματικού στοιχείου, αφού ο
καλλιτέχνης είναι ένας δημιουργός
ωθούμενος από μια εσώτερη
πραγματικότητα: «όμορφο είναι εκείνο που
πηγάζει από μια εσώτερη πραγματικότητα·
όμορφο είναι το εσώτερο όμορφο»:

Wassily Kandinsky,
*Munich-
Schwabing with
the Church of St.
Ursula* (1908)
α' περίοδος/
απαρχές
ανεικονικότητας,
θερμή περίοδος,
έντονα, θερμά
χρώματα

Wassily Kandinsky, *Κοζάκοι* (1910–1911), Tate

Wassily Kandinsky,
Μπλε πίνακας, 1924

Αυτό το έργο
αντανακλά το
ενδιαφέρον του
Καντίνσκι για τη χρήση
γεωμετρικών σχημάτων
και χρωμάτων για την
έκφραση πνευματικών
και συναισθηματικών
θεμάτων.

Ο Wassily Kandinsky πίστευε ότι οι πίνακες δεν χρειάζεται να αναπαριστούν τον πραγματικό κόσμο. Θεωρούσε ότι τα συναισθήματα μπορούσαν να εκφραστούν μέσω του τρόπου με τον οποίο τα χρώματα και οι γραμμές ήταν τοποθετημένα σε έναν πίνακα. Συνέδεσε μουσικούς τόνους με συγκεκριμένα χρώματα και θεωρούσε ότι τα χρώματα έχουν ισχυρό πνευματικό αντίκτυπο.

Οι πίνακες του γεννούν ερωτήματα όπως μπορείτε να ακούσετε μουσική όταν κοιτάζετε τον πίνακα; Τι συναισθήματα νιώθετε όταν βλέπετε ένα χρώμα;

Ο ίδιος λέει

"Τα πρώτα χρώματα που μου έκαναν μεγάλη εντύπωση ήταν το ανοιχτό πράσινο του χυμού, το λευκό, το βυσσινί κόκκινο, το μαύρο και η κίτρινη ώχρα. Οι αναμνήσεις αυτές ανάγονται στο τρίτο έτος της ζωής μου".

ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ: ΡΩΣΙΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ-ΣΟΥΠΡΕΜΑΤΙΣΜΟΣ

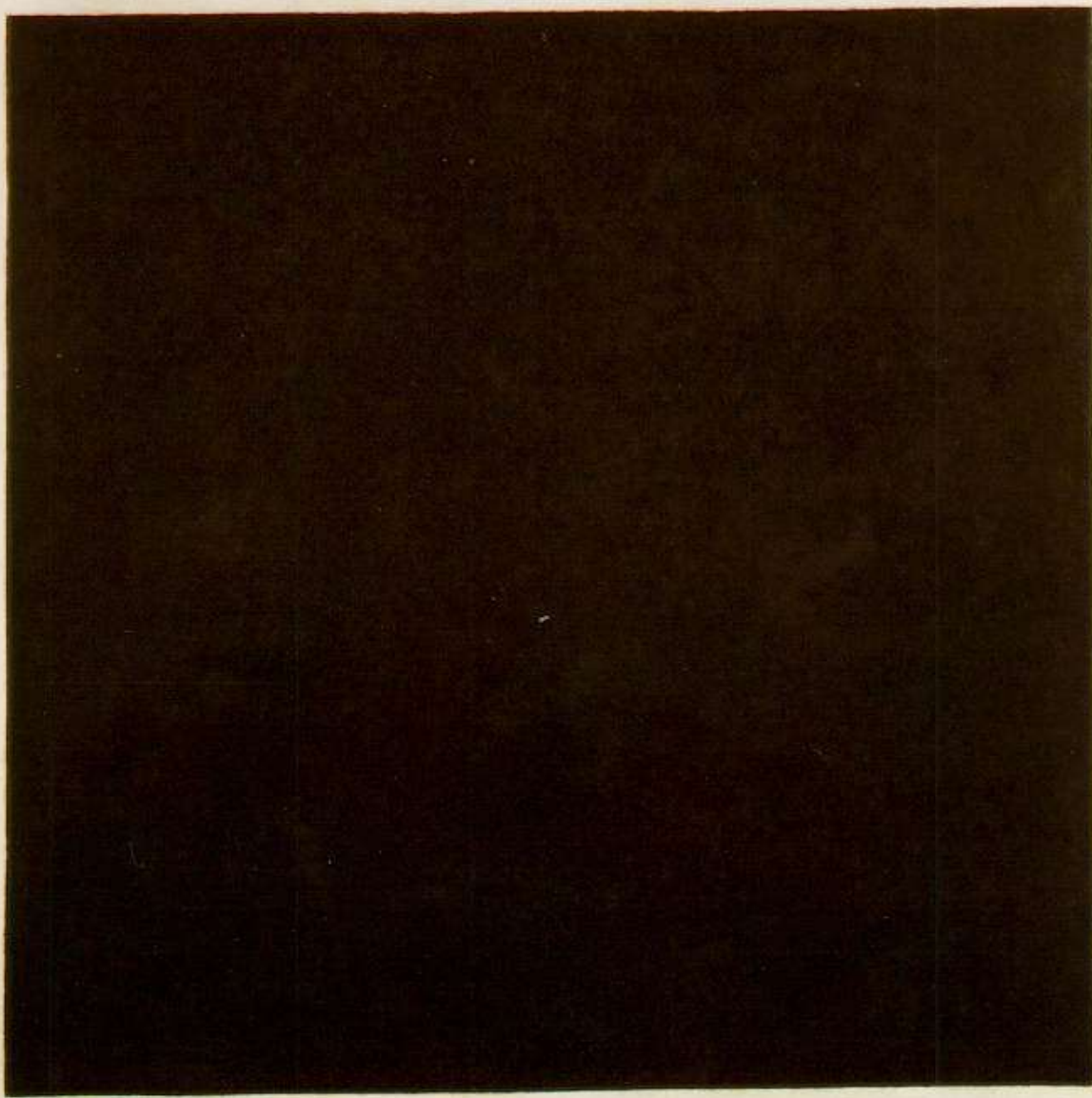
- Αφού έχουμε αντιληφθεί ορισμένες εξελίξεις στην τεχνοτροπία των μοντέρνων δημιουργών και στις καλλιτεχνικές θέσεις που υποστηρίζουν, μπορούμε να επιχειρήσουμε μια οπτική ανάγνωση και ανάλυση ενός αφηρημένου έργου τέχνης που συνήθως δημιουργεί κάποιες αμηχανίες ή αντιδράσεις ακόμη και στους σημερινούς θεατές, καθώς δεν είναι εύκολα ερμηνεύσιμη η μορφή του έργου εφόσον βασίζεται στην απουσία άμεσα αναγνωρίσιμων μορφών.
- Η οπτική ανάγνωση και ανάλυση είναι μια πρακτική καθημερινή δεξιότητα, όπου εξετάζουμε τα τρία στοιχεία - μορφή, πλαίσιο, περιεχόμενο- και τους αλληλοσυσχετισμούς τους.

ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΤΕΧΝΗ. ΣΟΥΠΡΕΜΑΤΙΣΜΟΣ:

- Τον Δεκέμβριο του 1915, στην Τελευταία Φουτουριστική Έκθεση Ζωγραφικής 0.10 (μηδέν-δέκα) στην Πετρούπολη (σήμερα Αγία Πετρούπολη), ο Μάλεβιτς παρουσίασε έναν ριζικά νέο τρόπο αφηρημένης ζωγραφικής που εγκατέλειπε κάθε αναφορά στον εξωτερικό κόσμο υπέρ των χρωματιστών γεωμετρικών σχημάτων που αιωρούνταν σε λευκό φόντο. Επειδή το νέο του στυλ διεκδικούσε την υπεροχή έναντι των μορφών της φύσης, το ονόμασε Σουπρεματισμό.
- Σε ένα φυλλάδιο που διανεμήθηκε στην έκθεση, ο Μάλεβιτς έγραψε: «Μεταμορφώθηκα στο μηδέν της μορφής, κατέστρεψα το δαχτυλίδι του ορίζοντα και ξέφυγα από τον κύκλο των πραγμάτων, από το δαχτυλίδι-ορίζοντα που περιορίζει τον καλλιτέχνη και τις μορφές της φύσης».
- Δεδομένου ότι ο Σουπρεματισμός απέρριπτε τις σκόπιμες ψευδαισθήσεις της αναπαραστατικής ζωγραφικής, ο Μάλεβιτς τον έβλεπε ως μια μορφή ρεαλισμού - «νέος ζωγραφικός ρεαλισμός» ήταν ο όρος του- και αντιλαμβανόταν ως αντικείμενό του τα βασικά συστατικά της γλώσσας της ζωγραφικής, όπως το χρώμα, η γραμμή και η πινελιά.
- Οι βασικές μονάδες αυτού του οπτικού λεξιλογίου ήταν τα επίπεδα, τεντωμένα, περιστρεφόμενα και επικαλυπτόμενα. Για τον Μάλεβιτς, τα λευκά φόντα στα οποία τοποθετούνταν χαρτογραφούσαν τον απεριόριστο χώρο του ιδανικού.

Kazimir Malevich,
Σουπρεματισμός, 1915,
Κολωνία, Museum Ludwig
Στους πίνακες του Ρώσου
μοντερνιστή ζωγράφου
Καζιμίρ Μάλεβιτς, βασικού
εκπροσώπου ενός ρεύματος
αφηρημένης τέχνης, του
σουπρεματισμού, η μορφή
είναι το περιεχόμενο.

Kazimir Malevich,
Μαύρο
Τετράγωνο, 1915,
Αγία Πετρούπολη,
Ρωσικό Μουσείο.
Σουπρεματισμός

Kazimir Malevich. Ζωγραφικός
ρεαλισμός ενός αγοριού με
σακίδιο - Χρωματικές μάζες στην
τέταρτη διάσταση 1915 MOMA

ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΤΕΧΝΗ. ΣΟΥΠΡΕΜΑΤΙΣΜΟΣ:

Ο Καζίμιρ Μάλεβιτς εξήγησε το 1921: «Στην πραγματικότητα, η υδρόγειος σφαίρα δεν έχει πάτο, δεν έχει κορυφή, δεν έχει προοπτική, δεν έχει βάρος - δεν έχει το πιο σημαντικό πράγμα στο οποίο βασίζεται η γνώση μας για τον κόσμο: τη σχετικότητα». Αυτή η δήλωση, η οποία εκφράζει τις ριζοσπαστικές ιδέες του κινήματος των Σουπρεματιστών, φωτίζει την πεποίθηση του Malevich ότι η τέχνη θα μπορούσε να υπονομεύσει βασικές, αλλά λανθασμένες, παραδοχές που ενημερώνουν για το τι δεχόμαστε ως «φυσικό» ή «φυσιολογικό».

Απομακρυνόμενος από την παρατηρούμενη πραγματικότητα και εστιάζοντας αντ' αυτού στη σχέση μεταξύ χρωματιστών γεωμετρικών μορφών πάνω σε ένα λευκό φόντο με υφή, ο Malevich ζήτησε από τους θεατές να φανταστούν έναν νέο τύπο ρεαλισμού στη ζωγραφική. Επικαλέστηκε αυτό το ύφος μέσω της μεταφοράς μιας χωρικής τέταρτης διάστασης (η οποία μπορεί να συμπεριλαμβάνει και την αποτύπωση του χρόνου), στην οποία παραπέμπει ο τίτλος αυτού του έργου, καθώς και με το να εκθέτει τα έργα χωρίς πλαίσια και να αρνείται να τους αποδώσει έναν ακριβή προσανατολισμό.

Kazimir Malevich, *Ο ζωγραφικός ρεαλισμός ενός ποδοσφαιριστή: Χρωματικές μάζες στην 4^η διάσταση* (1915). Σουπρεματισμός. Chicago Art Institute.

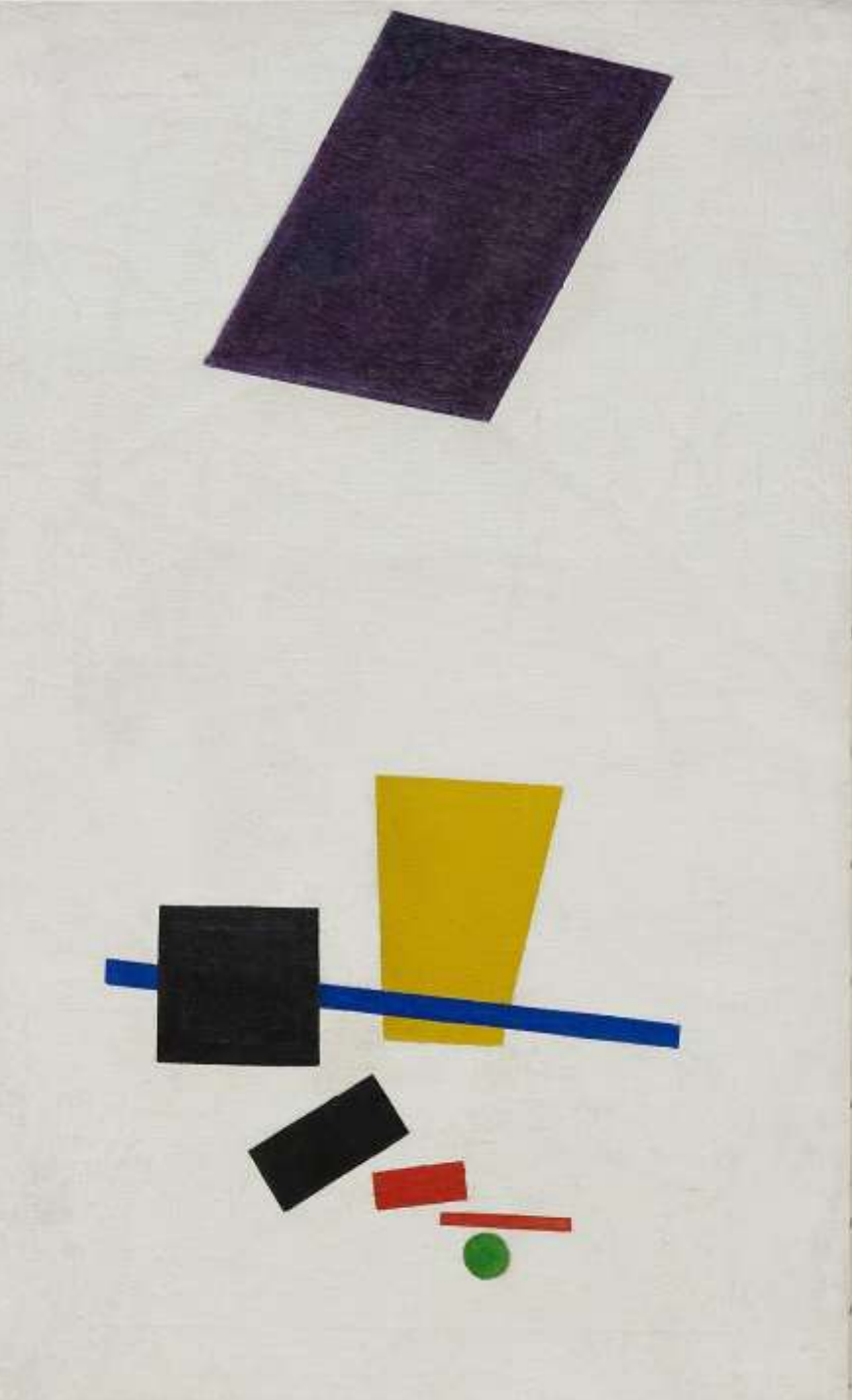
ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΤΕΧΝΗ. ΣΟΥΠΡΕΜΑΤΙΣΜΟΣ:

Το έργο *Ο ζωγραφικός ρεαλισμός ενός ποδοσφαιριστή: Χρωματικές μάζες στην 4η διάσταση*, που ζωγραφίστηκε το 1915, δεν απεικονίζει τίποτα αναγνωρίσιμο- δεν είναι η επακριβής ρεαλιστική αποτύπωση της εικόνα ενός ποδοσφαιριστή. Η αναφορά στην τέταρτη διάσταση στο εικαστικό έργο αναφέρεται στην αποτύπωση σε μια νέα χωρική σύλληψη της κίνησης, της χρονικής διάστασης.

Τα στοιχεία της μορφής, ιδίως το χρώμα, το σχήμα, η αναλογία και το βάθος, είναι εκφραστικά από μόνα τους. Τα στοιχεία αυτά δημιουργούν μια ενεργητική ένταση μεταξύ δύο τρόπων θέασης της σύνθεσης- άλλοτε τα έντονα χρωματιστά γεωμετρικά σχήματα μοιάζουν σαν να βρίσκονται επίπεδα σε μια επιφάνεια, αλλά άλλοτε μοιάζουν σαν να αιωρούνται στο χώρο.

ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΤΕΧΝΗ. ΣΟΥΠΡΕΜΑΤΙΣΜΟΣ:

- *Ας παρατηρήσουμε τον πίνακα και ας προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στα παρακάτω ενδεικτικά ερωτήματα για να τον αναλύσουμε οπτικά:*
- Πώς δημιουργείται ισορροπία στη σύνθεση;
- Φαίνεται ο πίνακας επίπεδος ή υπάρχει κάποια αίσθηση βάθους;
- Τα σχήματα φαίνονται τυχαία διασκορπισμένα ή προσεκτικά τοποθετημένα;
- Μπορείτε να διακρίνετε κάποια στοιχεία της αποτύπωσης της χρονικής διάστασης, δηλ. της κίνησης του σώματος ή των αντικειμένων (μπάλας);
- *Ας δούμε τώρα τον πίνακα του Μάλεβιτς σε σύγκριση με μια σύγχρονη φωτογραφία ενός ποδοσφαιριστή εν κινήσει. Τί έχετε να παρατηρήσετε;*

- Πιστεύετε ότι είναι πιθανό η αφαίρεση να βασίζεται σε κάποιο βαθμό και στην παρατήρηση της πραγματικότητας, παρόλο που χρησιμοποιείται στη δημιουργία του έργου ένας αφηρημένος – ανεικονικός, γεωμετρικός και ελλειπτικός – τρόπος σύλληψης και απόδοσης του θέματος;
- Εντοπίζετε κάποια στοιχεία με τα οποία υλοποιείται η αφαιρετική σύλληψη του καλλιτέχνη;
- Γιατί πιστεύετε ότι οι καλλιτέχνες της αφηρημένης τέχνης προχωρούν σε τέτοιες επιλογές; Τί πιθανά θέλουν να εκφράσουν;